

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

Euroopa andmekaitseinspektori arvamuse kokkuvõte, milles käsitletakse vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala arendamist

(Arvamuse täistekst (inglise, prantsuse ja saksa keeles) on Euroopa andmekaitseinspektori veebilehel www.edps.europa.eu)

(2014/C 224/04)

1. SISSEJUHATUS

1. Käesoleva arvamuse eesmärk on aidata arendada vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seotud ELi strateegiaid, lõimides eraelu puutumatus ja andmekaitse täielikult kõigi ELi institutsioonide tegevusse. Arvamus koostati vastuseks komisjoni 11. märtsi 2014. aasta kahele teatisele justitiis- ja siseküsimuste tuleviku kohta⁽¹⁾, Euroopa Parlamendi 2. aprilli 2014. aasta resolutsioonile Stockholmi programmi vahehindamise kohta ning nõukogus peetud aruteludele seoses seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamise strateegiliste suunistega, mis Euroopa Ülemkogu ELi toimimise lepingu artikli 68 alusel esimest korda määratleb.
2. Seoses ELi rolliga justitiis- ja siseküsimustes on saanud oluline hetk. Lõppemas on Lissaboni lepingus sätestatud üleminekuperiood, mille möödumisel komisjoni rikkumismenetluste algatamise volitused ja Euroopa Kohtu volitused muutuvad politisekoostöö ja kriminaalasjades tehtava õiguskoostöö valdkonnas vastu võetud ELi õigusaktide suhtes täiel määral kohaldatavaks⁽²⁾. Põhiõiguste harta on aluslepingu kohaselt omandanud esmase õiguse staatuse ja Euroopa Kohus on oma hiljutistes otsustes selgitanud seadusandja tegutsemisvabaduse piiranguid meetmete puhul, mis võivad neid õigusi riivata⁽³⁾.
3. Pealegi on mure eraelu puutumatus ja andmekaitse pärast viimase viie aasta jooksul vaieldamatult kasvanud. 2012. aasta jaanuaris tegi komisjon ELi andmekaitsega seotud seadusandlike reformide paketi ettepaneku⁽⁴⁾. Paljastused ELi üksikisikute massilise jälgimise kohta Ameerika Ühendriikide ja teiste riikide luureagentuuride poolt on alates 2013. aasta juunist oluliselt kahjustanud kindlustunnet, et isikuandmed on konfidentsiaalsed. 2014. aasta aprillis tühistas Euroopa Kohus ühes eespool osutatud kohtuotsuses andmete säilitamise direktiivi⁽⁵⁾, sest see riivab liigselt põhiõigusi. Andmekaitsega seotud ELi tasandi meetmed on omandanud üleilmse tähenduse, mida kinnitab näiteks andmekaitseraamistiku reformi arutamine rahvusvahelises ajakirjanduses ja reformiga seotud lobitöö, mille tulemusena esitati Euroopa Parlamendile esimese lugemise ajal ligikaudu 4 000 muudatusettepanekut⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Vt käesoleva arvamuse punkt 8.

⁽²⁾ Üleminekusätete kehtivus lõpeb 1. detsembril 2014; Lissaboni lepingule lisatud protokoll nr 36 (üleminekusätete kohta) artikkel 10.

⁽³⁾ Vt sellega seoses Euroopa Kohtu (suurkoda) 9. novembri 2010. aasta otsust kohtuasjas *Schecke ja Eifert* (liidetud kohtuasjad C-92/09 ja C-93/09) ning eelkõige 8. aprilli 2014. aasta otsust kohtuasjas *Digital Rights Ireland ja Seitlinger* (liidetud kohtuasjad C-293/12 ja C-594/12). Esimeses otsuses rõhutas Euroopa Kohus ka vajadust, et seadusandja kaaluks konkreetse meetme puhul vähem sekkuvaid alternatiive.

⁽⁴⁾ KOM(2012) 11 (lõplik); KOM(2012) 10 (lõplik).

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/24/EÜ, 15. märts 2006, mis käsitleb üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste või üldkasutatavate sidevõrkude pakkujate tegevusega kaasnevate või nende töödeldud andmete säilitamist ja millega muudetakse direktiivi 2002/58/EÜ (ELT L 105, 13.4.2006, lk 54).

⁽⁶⁾ Euroopa Parlament võttis esimesel lugemisel 12. märtsil 2014 vastu seadusandliku resolutsiooni ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (KOM(2012) 11 – C7-0025/2012 – 2012/0011(COD)) (seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine).

4. Õiguslikud, tehnoloogilised ja ühiskondlikud probleemid, millega poliitikakujundajatel ja seadusandjatel justiits- ja siseküsimuste valdkonnas silmitsi seisavad, muutuvad strateegiliste suunistega hõlmatud perioodil kindlasti keerulisemaks. Lisaks annavad Euroopa Ülemkogu uued suunised võimaluse väljendada kavatsust taastada usaldus ELi võimes vastu üksikisikuid tulemuslikult kaitsta. Seetõttu soovime, et Euroopa Ülemkogu käsitleks uutes suunistes sõnaselgelt järgmisi teemasid:
- a. suuremahulised isikuandmed, mille töötlemist nõuavad paljud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitlevad ELi õigusaktid ja strateegiad;
  - b. põhiõigusi riivavate meetmete nõrkus, millest annab tunnistust andmete säilitamise direktiiv; see võib kehtida ka teiste pooleliolevate algatuste kohta, nagu arukate piiride pakett⁽¹⁾ ja mitmesugused broneeringuinfo seotud vahendid⁽²⁾;
  - c. vajadus võtta ELis võimalikult kiiresti vastu tugev ja ajakohastatud andmekaitseraamistik, millest lähtutaks ka ELi välispoliitikas;
  - d. vajadus võtta eraelu puutumatus ja andmekaitsega seotud kaalutlusi arvesse kõigi vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitlevate uute strateegiate ja õigusaktide väljatöötamisel.
5. Et oleme viis aastat tagasi samalaadsele tegevusele kaasa aidanud, teeme käesoleva arvamusega ettepaneku koostööks ELi institutsioonidega, et parandada õigusaktide kvaliteeti andmekaitse seisukohast. Sellest võiks kujuneda uus koostöömudel⁽³⁾.

6. JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

36. Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seotud ELi meetmete lisaväärtus seatakse sageli küsimuse alla, eriti teevad seda liikmesriigid. Nende meetmete eelis seisneb järjepidevuse tagamises, näiteks selliste proportsionaalsete koostalitlusvõimeliste süsteemide loomise kaudu, mis võivad olla ühtaegu kasulikud nii turvalisuse kui ka andmekaitse seisukohalt. Meie arvates annavad uued strateegilised suunised institutsioonidele suurepärase võimaluse kasutada ära saadud kogemusi ja töötada välja abivahendite pakett, et parandada isikuandmete kaitse kui põhiõiguse tagatise, mis on sageli osutunud ebapiisavaks.
37. EL peab näitama, et on viimase viie aasta kogemustest õppinud, et ei saa võtta vastu meetmeid, mis riivavad lähemal uurimisel põhiõigusi ega vasta vajalikkuse ja proportsionaalsuse tingimustele. Nagu komisjon on korduvalt rõhutanud, peavad ELi tegevuspõhimõtted ja õigusaktid nüüd lähtuma põhiõiguste hartast. Euroopa andmekaitseinspektor on valmis selles protsessis abi pakkuma.
38. Euroopa Ülemkogu uued suunised annavad liidule hea võimaluse näidata oma kavatsust taastada usaldus liidu võimesse üksikisikuid tulemuslikult kaitsta. Seetõttu soovime, et Euroopa Ülemkogu käsitleks uutes suunistes sõnaselgelt järgmisi teemasid:
- a. suuremahulised isikuandmed, mille töötlemist nõuavad paljud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitlevad ELi õigusaktid ja strateegiad;
  - b. põhiõigusi riivavate meetmete nõrkus, millest annab tunnistust andmete säilitamise direktiiv; see võib kehtida ka teiste pooleliolevate algatuste kohta, nagu arukate piiride pakett ja mitmesugused broneeringuinfo seotud vahendid;

⁽¹⁾ Vt Euroopa andmekaitseinspektori 18. juuli 2013. aasta arvamus ettepanekute kohta võtta vastu määrus, millega luuakse riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem, ning määrus, millega luuakse registreeritud reisijate programm.

⁽²⁾ Nende hulka kuuluvad broneeringuinfo ELi süsteem (KOM(2011) 32 (lõplik)) ja kolmandatele riikidele reisijate andmete edastamise ettepanek (http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/planned_ia/docs/2014_home_004_transfer_pnr_data_3rd_countries_en.pdf (3. juuni 2014)).

⁽³⁾ Seda lähenemisviisi on üldisemalt kirjeldatud Euroopa andmekaitseinspektori poliitikadokumendis „Euroopa andmekaitseinspektor kui ELi institutsioonide nõustaja poliitika ja õigusaktide teemal: kümme aastat kogemusi”, mis on avaldatud Euroopa andmekaitseinspektori veebilehel.

- c. vajadus võtta ELis võimalikult kiiresti vastu tugev ja ajakohastatud andmekaitseraamistik, millest lähtutaks ka ELi välispoliitikas;
- d. vajadus võtta eraelu puutumatus ja andmekaitsega seotud kaalutlusi arvesse kõigi vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitlevate uute strateegiate ja õigusaktide väljatöötamisel.
39. Et eraelu puutumatus ja andmekaitsega seotud kaalutlusi võetaks täiel määral arvesse kõigi vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitlevate uute strateegiate ja õigusaktide väljatöötamisel, võiks teha järgmist:
- kaasata andmekaitseküsimused üldistesse mõjuhindamistesse;
  - hinnata poliitiliste eesmärkide saavutamise alternatiivseid, vähem sekkuvaid viise;
  - tugevdada andmekvaliteeti ning andmesubjektide õigusi ja õiguskaitsevahendeid;
  - hinnata teabevahetuse vastavust poliitilistele eesmärkidele;
  - tagada, et kolmandate riikidega sõlmitud rahvusvahelised lepingud järgiksid ELi üksikisikute õigust andmekaitsele.

Brüssel, 4. juuni 2014

Euroopa andmekaitseinspektor

Peter HUSTINX
